

W SIECI NIENAWIŚCI,

czyli

o zachowaniach antyspołecznych w Internecie

Współczesna młodzież żyje i funkcjonuje w dwóch wymiarach – rzeczywistym i wirtualnym. Można zaobserwować różnorodną działalność młodych ludzi w sieci: większość osób spędza czas na forach lub serwisach społecznościowych, częstym sposobem rozrywki są gry komputerowe. Niezależnie od tego, jak i po co korzystamy z Internetu, każdy z nas powinien dbać o bezpieczeństwo w sieci i przestrzegać zasad, które zagwarantują nam spokój i pozwolą uniknąć zagrożeń.

Warto podkreślić, że coraz częściej Internet jest postrzegany przez młodych jako świat równoległy do realnej rzeczywistości, a przez wielu nawet uważany za ten dominujący. Młodzież w okresie dorastania znajduje się w fazie dynamicznego rozwoju i burzliwych zmian, z którymi nie do końca jest sobie w stanie poradzić. Dla tego okresu charakterystyczne są zachowania eksperymentalne, buntownicze, nierzadko połączone z wybuchami agresji, która jest wynikiem towarzyszących jednostce skrajnych uczuć: miłość – nienawiść, radość – smutek itp. Typowe dla adolescencji wrogie zachowania ulegają nasileniu w cyberrzeczywistości. Dzieje się tak, ponieważ internauci czują się ano-

nimowi, w związku z tym nie muszą liczyć się z opinią innych i mogą zachowywać się w sposób dalece „odbiegający” od prawidłowych relacji interpersonalnych, niejednokrotnie przejawiając zachowania antyspołeczne, które można scharakteryzować jako brak dbałości o dobro innych, o interesy ogółu społeczeństwa oraz ogólny brak umiejętności współodczuwania. Te negatywne zachowania możemy zakwalifikować do grupy zachowań o charakterze przemocowym. Cyberprzemoc, czyli dręczenie za pośrednictwem sieci, może przybierać rozmaite formy.

Działania, które możemy uznać za przemoc w sieci:

- wulgarne wyzwiska,

- ośmieszanie,
- poniżanie,
- upokarzanie,
- straszenie,
- szantaż,
- zamieszczanie zdjęć lub filmów wbrew woli osób na nich występujących,
- podszywanie się pod inne osoby.

Internet jest miejscem, które sprzyja uzewnętrznianiu negatywnych emocji, zwłaszcza u osób, które w realnym życiu nie potrafią w prawidłowy sposób rozładowywać napięcia. Podejmowanie wrogich zachowań w Internecie jest potęgowane dzięki poczuciu anonimowości i bezkarności. Internetowi dręczyciele rzadko ujawniają swoje prawdziwe dane, zazwyczaj posługują się pseudonimami.

Stać się „fejmem”

Zachowaniem swoistym współczesnej młodzieży jest dążenie za wszelką cenę do tego, by stać się „fejmem” (ang. fame – sława), czyli osobą popularną w swoim środowisku. Coraz częściej można zauważyć, że młodzi ludzie chcą zdobyć uznanie i popularność wśród rówieśników, a zabiegając o to, nie zważają na konsekwencje. Zdarza się więc, i to nierzadko, zamieszczanie nagich zdjęć czy filmów z imprez, w trakcie których pod wpływem alkoholu lub innych

środków psychoaktywnych podejmuje się zachowania dalekie od ideału. Popularność można zdobyć również dzięki publikacji zdjęć i filmów kompromitujących inne, często bliskie osoby. Młodzi ludzie w takim postępowaniu nie widzą niczego złego, co wynika zapewne z braku empatii oraz zmiany systemu wartości. Swoją rolę mają w tym również media, kreujące i propagujące tego typu wzorce. Współcześnie normą staje się w pogon za plotkami, sensacjami i kompromitującymi materiałami.

Kolejnym niepokojącym zjawiskiem jest dokumentowanie własnego życia w formie zdjęć i zamieszczanie ich na odpowiednich serwisach. W samym tym fakcie ma nic złego, ale zdarza się, że młodzi ludzie uwieczniają sytuacje, w których przejawiają zachowania ryzykowne, np. zażywają narkotyki albo zachęcają do ich zażywania. Niewątpliwie takie działanie ma destrukcyjny wpływ na pozostałych użytkowników i może doprowadzić do ich demoralizacji.

Zestawienie typowych reakcji i zachowań charakterystycznych dla grup osób podejmujących zachowania antyspołeczne w sieci

Nazwa osoby przejawiającej pewien typ antyspołecznych zachowań w sieci	Charakterystyka, opis typowych reakcji i zachowań		Sposób obrony przed tego typu osobami
troll	• jest jednostką, która działa na niekorzyść społeczeństwa, • jest aktywny na forach lub czatach internetowych, gdzie podejmuje pewien kontrowersyjny temat i broni postawionej tezy bez względu na jej słuszność i prawdziwość stwierdzenia, • zadaje pytania, które zupełnie odbiegają od problematyki poruszanej w dyskusji, • ma skłonności sadyistyczne, • najnowsze badania amerykańskich naukowców wskazują, że są to osoby posiadające cechy narcystyczne, psychopatologiczne i makiaweliczne¹, • kilkakrotnie pyta o coś, co zostało już wcześniej wyjaśnione, • przeszkadza innym w dyskusji, • nie potrafi przyznać się do popełnionego błędu, • nie potrafi prawidłowo prowadzić dyskusji, • często wyzywa innych użytkowników – nazywa ich trollami, • lubi zwracać na siebie uwagę, czasami doprowadza do sytuacji, które wzbudzają współczucie jego osoby, • podejmuje zachowania prowokacyjne, • często zmienia swoje dane, aby udaremnić identyfikację innym użytkownikom, • doprowadza do „klonowania”, tzn. występowania pod różnymi nazwami użytkownika, co umożliwia popieranie własnych wypowiedzi i skuteczniejsze zwalczanie przeciwników		Jedyną skuteczną obroną jest ignorowanie trolla, który żywi się złymi emocjami innych. Każde zachowanie niezgodne z obowiązującymi normami można zgłosić do odpowiednich służb
flamer	• jest aktywny na forach, czatach, komentuje artykuły, • wypowiada się z pogardą, • stosuje agresję słowną, • przeklina, obraża innych, • dla zasady nie zgadza się z innymi – niezależnie od swojej opinii, • gdy ktoś podejmie z nim rozmowę, natychmiast zostaje znieważony		Unikanie tego typu osób, nie podejmowanie rozmowy
grieter (ang. griet – żal)	• gra w gry on-line, • ekscytuje się cierpieniem innych, • denerwuje innych graczy, • zabija innych graczy, • podszywa się pod administratora, • męczy użytkowników pytaniami, • wyzywa i oskarża o nieuczciwość innych graczy. Rodzaje griefingu²: → Spamowanie/powódź: • Metoda ta polega na zalaniu terenów w grze. Ogromne ilości tekstu utrudniają innym graczom komunikację. Niektóre gry audio chat, jak również spamerzy mogą użyć irytujących dźwięków lub po prostu krzyczeć do mikrofonu. Można to ominąć za pomocą opcji „wyciszenie”		Nawiązanie kontaktu z administratorem gry i wykonanie jego poleceń

¹Źródło: <https://www.psychologytoday.com/blog/your-online-secrets/201409/internet-trolls-are-narcissists-psychopaths-and-sadists>.

²Źródło: <https://bloginib.wordpress.com/2012/12/15/troll-flamer-grieter-ranter-kim-sa>.

Nazwa osoby przejawiającej pewien typ antyspołecznych zachowań w sieci	Charakterystyka, opis typowych reakcji i zachowań		Sposób obrony przed tego typu osobami
	grieker (ang. grief – żal)	→ Blokowanie: - Griekersi blokują innych graczy na określone obszary. → Szkolenie: - Griekersi wyzwalają potwory wyłącznie w celu doprowadzenia ich do innych graczy, aby ich zabić. → Camping: - W grach, które pozwalają na interakcję: gracz kontra gracz, podczas walki powszechną praktyką jest zabicie gracza wielokrotnie. Grieker może wskrzesić trupa gracza lub odrodzić gracza, aby go zabić ponownie. → Zabijanie drużyny: - Grieker celowo zabija członków swojej drużyny. Ta taktyka jest najbardziej powszechna. → Zniszczenie: - Grieker niszczy dzieło stworzone przez innych graczy. Jest to powszechna forma griefingu, np. w grze Minecraft	
	ranter	- poszukuje opinii, które są całkowicie sprzeczne z jego punktem widzenia, - włącza się do dyskusji i wywołuje kłótnię, - wyławia negatywne emocje poprzez agresję słowną	Zrezygnowanie z kontynuowania tego typu dyskusji. W razie potrzeby należy fakt ten zgłosić odpowiednim służbom
	hejter (ang. hate – nienawiść)	- jest aktywny w Internecie, często odwiedza fora, blogi, serwisy społecznościowe itp., - dla zasady negatywnie komentuje wpisy, zdjęcia, filmy niezależnie od tego, co w rzeczywistości myśli, - często wyraża swoje niezadowolenie lub nienawiść, - wyrażając złośliwe opinie, chce wyprowadzić innych z równowagi, - źródłem jego wrogości jest często zazdrość, - z czasem jednostka ta może uzależnić się od mowy nienawiści, która staje się sposobem, celem i sensem życia. Nijkowski wyróżnia też sześć wyznaczników mowy nienawiści¹: 1) nadmierne uogólnianie negatywnej cechy – negatywne stereotypy grup obcych, 2) przypisywanie osobom lub grupom szczególnie negatywnych cech lub uczynków, 3) uwłaczająca leksyka, dehumanizacja – analogie, metafory, 4) lekceważenie, podważanie rytuałów poważania – protekcyjne traktowanie, okazywanie wyższości, niedopuszczanie do głosu, 5) katalogi i zestawienia – np. katalogi demaskujące „Żydów”, 6) przedmiot nienawiści – mowę nienawiści wyróżnia przedmiot krytyki, zbiorowości, do których przynależność ma charakter przypisany (pleć, kolor skóry, orientacja seksualna, narodowość, etniczność, kasteł, język ojczysty itd.). - Rzadko ujawnia swoje prawdziwe dane, najczęściej występuje pod pseudonimem – nickiem, - jego komentarze nie mają nic wspólnego z konstruktywną krytyką, z której można wyciągnąć wnioski	Na portalach społecznościowych należy ustawić filtr prywatności, zgłosić sprawę do moderatora lub administratora strony

Co możemy zrobić?

→ **Poznaj istotę problemu** – zachowania antyspołeczne w sieci są zjawiskiem, z którym mamy do czynienia od niedawna, zatem nie są powszechnie znane. Każdy z nas powinien posiadać wiedzę na temat współczesnych zagrożeń, które mają destrukcyjny wpływ na rozwój dzieci i młodzieży.

→ **Podkreślaj fakt, że nikt w Internecie nie jest anonimowy** – każdy ruch w sieci pozostawia ślad, który może doprowadzić do identyfikacji. Znieważanie lub nawoływanie do nienawiści na tle narodowościowym, rasowym, etnicznym i wyznaniowym jest zabronione. Można za to zostać ukaranym na podstawie art. 256 i 257 Kodeksu karnego

grzywną bądź ograniczeniem wolności do dwóch lat.

→ **Przestrzegaj zasad** – większość serwisów zawiera w swoich regulaminach zapisy, które zabraniają: zastraszania, szykanowania, świadomego prowokowania innych użytkowników poprzez agresywne, kontrowersyjne lub obraźliwe wypowiedzi, pisanie zło-

¹L.M. Nijkowski, *Mowa nienawiści w świetle teorii dyskursu*, w: A. Humele, *Analiza dyskursu w socjologii i dla socjologii*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008.

śliwych pytań lub komentarzy itp. Nieprzestrzeganie zasad regulaminu grozi nałożeniem sankcji.

➔ **Ćwicz z młodzieżą empatię** – liczne badania wskazują, że obecne młode pokolenie jest coraz bardziej pozbawione empatii, co niewątpliwie jest wynikiem nadmiernego korzystania z cyfrowych technologii, które są w stanie zmieniać nasz mózg. Z drugiej jednak strony dzięki neuroplastyczności mózgu ćwicząc umiejętność współodczuwania, możemy nabyć tę zdolność powtórnie.

➔ **Informuj, że zachowania antyspołeczne to działania, które mogą mieć negatywne konsekwencje** – podczas zajęć z uczniami podkreślaj konieczność walki z antyspołeczną postawą innych. Możesz w tym celu wykorzystać opracowane przez FDN zasady antyhejtowe⁴:

ZASADY ANTYHEJTOWE

1. Zastanów się, zanim odpowiesz na „hejterski” komentarz. Nie daj się ponieść emocjom, nie odpowiadaj pod wpływem chwili.
2. Jeżeli bardzo się złościś, napisz odpowiedź, a potem weź głęboki oddech i skasuj ją.
3. Nie odpowiadaj agresją na agresję – w ten sposób jedynie prowokujesz hejtującego do dalszego obrażania.
4. Nie lajkuj, nie udostępniaj „hejterskich” komentarzy – w ten sposób jedynie zwiększasz ich zasięg.
5. Jeżeli możesz, kasuj nienawistne komentarze.
6. Zgłaszaj hejt i mowę nienawiści, korzystając z opcji dostępnych na forach lub w mediach społecznościowych.
7. Nie każda krytyka to hejt. Odróżniaj hejt od konstruktywnej krytyki.
8. Gdy coś ci się nie podoba lub cię denerwuje, wyraż to kulturalnie, nie hejtuj.
9. Nie rezygnuj z tego, co robisz, myślisz i mówisz tylko ze względu na hejterów.
10. Jeżeli nie możesz poradzić sobie z hejterem, zgłoś to osobie zaufanej lub zadzwoń na Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży: 116 111.

Gdzie szukać materiałów do wykorzystania podczas zajęć z uczniami:

- www.hateover.pl/index.php

- hejstop.pl/?gclid=CKm5ffGpsYCFE_HtAodmEQJNw
- beznienawisci.pl
- www.littlebithate.pl/hejt-w-internecie
- www.mowanienawisci.info
- www.siectolerancji.pl/mowa-nienawisci-w-internecie-aspekty-prawne
- www.przytulhejtera.pl
- stopmowienienawisci-artykuly.blogspot.com
- www.zglosnienawisc.otwarta.org
- www.niehejtuj.com/img/files/scenariusz%20niehejt.pdf
- www.niehejtuj.com/img/files/scenariusz%20mn%281%29.pdf
- klamra.org/projekty/mow-milosci

Osobowość antyspołeczna

Krótkotrwałe przejawianie zachowań antyspołecznych charakterystycznych dla danego etapu rozwoju nie powinno budzić naszego niepokoju, co nie znaczy, że nie powinniśmy na nie reagować. Reakcja i sprzeciw oraz ich uzasadnienie mogą ograniczyć lub wyeliminować tego typu postępowanie. Natomiast powodem do obaw są powtarzające się i utrzymujące u jednostki zachowania mogące wskazywać na podłoże psychopatologiczne. Wówczas konieczne jest zaczerpnięcie porady psychiatrycznej. Podstawą do tego jest zaburzenie objawiające się zachowaniami sprzecznymi z interesami społeczeństwa, czyli osobowość antyspołeczna, która została zdefiniowana przez kryteria diagnostyczne DSM IV w następujący sposób:

Osobowość antyspołeczna

➔ Utrzymujący się wzorec braku poszanowania i pogwałcenia praw innych ludzi, pojawiający się po 15. roku życia, przejawiający się przynajmniej trzema z następujących kryteriów:

- niezdolność do podporządkowania się normom społecznym opisującym zachowania zgodne z prawem, objawiająca się wielokrotnie dokonywanymi czynami stanowiącymi podstawę aresztowania,
- zakłamanie objawiające się wielokrotnym dopuszczeniem się kłamstwa, używaniem pseudonimów przestępczych lub oszukiwaniem innych dla zysku albo przyjemności,

- impulsywność, niezdolność planowania,
- skłonność do rozdrażnienia i agresja wyrażające się w notorycznych bójkach i napaściach,
- brak troski o bezpieczeństwo własne i innych,
- brak odpowiedzialności wyrażający się niezdolnością spełnienia wymogów zachowania w pracy zawodowej lub w dotrzymywaniu zobowiązań finansowych,
- brak poczucia winy wyrażający się obojętnością lub racjonalizacją wyrządzania krzywdy, szkodenia i okradania innych.

➔ Osoba musi mieć przynajmniej 18 lat.

➔ Udokumentowane zaburzenia zachowania, które pojawiły się przed 15. rokiem życia.

➔ Zachowanie antyspołeczne nie pojawia się wyłącznie w trakcie schizofrenii lub epizodu manii.

Krytyka w formie mowy nienawiści to coś, z czym możemy spotkać się dosłownie wszędzie. Niemniej jednak zarówno ta wypowiedziana bezpośrednio w kontaktach face to face, jak i ta wyrażona przy użyciu nowoczesnych technologii jest tak samo krzywdząca i może prowadzić do poważnych konsekwencji. Zatem każdy z nas powinien wyrażać stanowczy sprzeciw wobec tego typu zachowań.

Bibliografia:

- Mazurek P., *Anatomia internetowej anonimowości*, w: D. Batorski, M. Marody, A. Nowak (red.), *Spółeczna przestrzeń internetu*, Wydawnictwo Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej „Academica”, Warszawa 2006.
- Nowak A., Krejtz K., *Internet z perspektywy nauk społecznych*, w: D. Batorski, M. Marody, A. Nowak (red.), *Spółeczna przestrzeń internetu*, Wydawnictwo Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej „Academica”, Warszawa 2006.
- Wallace P. M., *Psychologia Internetu*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2005.
- Zając J. M., *Zapośredniczone kontakty społeczne w sytuacjach zadaniowych*, w: Ł. Jonak i in. (red.), *Re: internet – społeczne aspekty medium. Polskie konteksty i interpretacje*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2006.

Aleksandra Kubala-Kulpińska

⁴E. Dziemidowicz, Ł. Wojasik, *Zamiast hejtu. Scenariusz zajęć dla uczniów szkół gimnazjalnych*.